

פ ר ו ט ו ק ו ל מ ס' 41

מלסיבת ועדת החוקה, חוק ומספס
סהתקיימה ביום ד' כ"ט באב תשי"ב - 20.8.52 בסעה 08.50.

הסתתפיד:

ס. מונא - היו"ר
ע. מסך
ב. אזניה
י. בר-יהודה
ד. בר-לב-האי
ע. איכילוב
ז. זרהפטיג
י. קליבנוב
ח. דובין
ד. סדי
י. טפירא
ע. טיסון

נעדרו:

א. אלסמן
י. בדר
ד. בטטובי
א. דויטס
י. הרוד
א. חביבי
ב. חת
י. כסה
ק. לוז
א. סוסטק
א. תבורי

מוזמנים:

ה. כהן - סד המספטים
ה' אייזנברג - מנהל אדמיניסטרטיבי
של בתי-המספט במדינה
י. קוקיה - המנהל הכללי של מסרד
המספטים
א. ירין - המסנה ליועץ המספטי
צ. זילביגר - מסרד המספטים

סדר-היום: 1. הדיון על סקירתו של סד המספטים;
2. חוק נזיקים אזרחיים (אחריות המדינה)

רל/ט

ועדת החוקה, חוק ומשפט

20.8.52

דיון על סקירתו של שר המשפטים

1. דיון על סקירתו של שר המשפטים.

י. קליצברג: חשבתי, והיה רצוי, כי לפני הדיון נשמע מילואים לסקירת שר המשפטים.

במשך כל זמן קיומה של המדינה והכנסת, הייתי בדעה כי אחד המשרדים, ואולי המשרד היחיד, שאין לבוא אליו בביקורת קשה מצד חלק זה או אחר של הבית, הוא משרד המשפטים. חסרים אשר עמדו בראש המשרד הזה, וגם אלה שעמדו לידם, עשו כמיטב יכולתם במסיבות הנוכחיות. אם יש לשלטרן שלנו במדינתנו הצעירה במהלהתפאר ולהתבאר, מבלי לעורר חילוקי דעות בציבור, הרי זה בטוח המשפטי. יש בכך סיפוק רק לא רק לאנשי המשפט כל אם לציבור כולו. נדמה לי שבענין זה אין חילוקי דעות בציבור. בתי-המשפט שלנו; עם כל הפגמים והחסרונות מן הצד הטכני והארגוני של פעולתם, לפעמים בגלל סיבה הנראית לעין שישנם שופטי שלום צעירים ולא תמיד טנוסיהם במידה מספקת, הרי ללא ספק הם עומדים מבחינת היושר, על גובה כזה שכל ארץ וארץ יכולה היתה להתפאר בו. אין זכנים שהיו ריזונים בתוך הציבור על שהשופטים לא עכרו על הצובה. ריזונים כאלה היו נובעים לא רק לשופטים הלא-יהודים, כי אם גם לשופטים היהודים. בענין זה צריך להיזהר, כמו לגבי טענות כלפי העומדים בשלטון. יש לבדוק מה טזה אמת, ומה - טתם ריזון ולטון-הרע.

שמחתי מאד לשמוע את סקירת שר המשפטים ואת תכניותיו להכניס שינויים ושיפורים טרמינולוגיים-לכת במבנה בתי-המשפט ובאופן פעולתם. בדרך כלל צריכים המשפט ובתי-המשפט כשלעצמם להיות שטרנים. אחת מתכונות החוק היא שצריך להכניס בו שינויים בזהירות גדולה, לא בדיל מסטחים רבים אחרים בחלים, בהם יכולים אנו לגשת ביטח יותר רדיקאלית לקיים, ויכולים לשמוך ולהפס לשנותו. עד כמה שהדבר נוגע לחקק, הקיים יקר מאד, ולשנותו צריך רק לאחר בדיקה וחילופים זהירים. בסובן זה, דומני, יש לחשוש מפני רדיקאליות יתרה בעניני משפט. אני מביח שאותה רוח שורת במשרד המשפטים: לגשת בזהירות רבה מאד לפעולה המשפטית. אין זה אומר שצריך לשקוד על הסמרים. צריך לחפש תמיד לשכלל את הדורש שכלול.

שר המשפטים הראה לפנינו תכנית של השינויים והשיפורים שהוא עומד להכניס בזמן הקרוב. עם כל הכבוד, אני רוצה להזהירנו מפני שני דברים:

הדבר הראשון הוא כי אין לפעול בענין זה על דעת עצמו בלבד, אם כי שר המשפטים הוא ודאי אדם כוסמן, ויש לו כל התכונות הדרושות לתכנן את הדבר וגם להוציאו לפועל. מתוך גישתי הסטרנית לדברים הייתי מציע לו שלא לעשות זאת על דעת עצמו בלבד ועל דעת יועציו הפקידים, כי אם להתחשב בראש וראשונה בדעת השופטים עצמם. כל שינויים במבנה בתי-המשפט, בחלוקת התפקידים בין השופטים, בתהליכי השיפוט ובפרוצדורה, יש לעשותם עד כמה שאפשר על דעת השופטים עצמם. לא אתווכח על השאלה הכללית בידי מי צריכה להיות האדמיניסטרציה של בתי-המשפט, האם צריכה זאת להיות מחלקה טיזחדת או שהיא צריכה להיות בידי שר המשפטים; על הדבר הזה יתנהל עוד ויכוח גם בכנסת וגם במקומות אחרים. גם בענין זה יש לזהוג במידה גדולה מאד של סטרנות וזהירות, אם כי בתי-המשפט נתונים בידי שר המשפטים ומשרד המשפטים במידה גדולה מאד, דעתם של השופטים צריכה להיות, לא אגיד דעה מכרעת, אבל דעה בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה. הסידור החדש שבעשה על-ידי מינוי שופט טיזחד, שיטפל באדמיניסטרציה ויהיה טעין חוליה מקשרת בין משרד המשפטים וציבור השופטים, הוא סידור חשוב מאד. זהו סידור לנסיון, ואם אדיין איננו יודעים מה תהיינה תוצאותיו, אבל יש לקוות שהוא יביא לתוצאות טובות.

דל/טי

20.8.52

הדיון על סקירתו של שר המשפטים

קליבנוב:

הרעיון כשלעצמו הוא בלי ספק חשוב, ואני מקווה לגם האיש שהוצמד
בראש הדבר הזה מתאים לתפקידו.

דעו שאם היה כי השופטים בכל בתי-המשפט
יבחרו מתוכם ועד או ועדות מיוחדות לצרכי יעוץ, עזרה והסתתפות
בתכנון הסדרים בבתי-המשפט. עד עכשיו, עד כמה שאני יודע, דבר כזה
לא היה קיים בצורה מסודרת וקבועה. היו התייעצויות מקריות מזמן
לזמן בין שר המשפטים ובין השופטים. בתקופה האחרונה, לפני היכנס
שר המשפטים החדש, היו מקרים, לצערנו הרב, שההתייעצויות האלה קיבלו
צורה לא נאה, שלא היתה לכבוד הסדר שהשתתף בהתייעצויות האלה, ובא-
אלו דברים, גם לא לכבוד השופטים שהסתתפו בהם. דבר זה בא מתוך
חוסר שיתוף פעולה בין שני המוסדות האלה, המוסד האדמיניסטרטיבי-
שלטוני והמוסד השיפוטי. לו היה הדבר הזה מאורגן באופן קבוע;
לו היתה קיימת נציגות של השופטים בכל המוסדות, ומסדר השופטים
היה מסתף אתם פעולה ופונה לעצתם בכל הדברים החשובים, כי אז בלי
ספק, ברצון טוב מטבי הצדדים, אפשר היה ליצור יחסי שיתוף שהיו
לטובת העניין עצמו וגם לכבודם של שני הצדדים, והיו מרימים גם את
הפרסטיז'ה של השלטון וגם את הפרסטיז'ה של ציבור השופטים. אני
מציע לשר המשפטים לחשוב על העניין הזה ולהביא את הדבר בפני השופטים,
על מנת שתימצא דרך נאותה לשיתוף פעולה.

הדבר השני שאני חושבו לבעול חשיבות גדולה
הוא שיתוף הכנסת בעבודת עריכת החקיקה הפרוצידורה לפעולות בתי-המשפט.
אם כי לפי הקונסטיטוציה שלנו, עד כמה שהיא כתובה או בלתי-כתובה,
יש לכל שר דתות להתקין תקנות-עזר, יש הבדל גדול בין תקנות ששר
מתקין בקשר עם פעולתו האדמיניסטרטיבית בקשר עם חוק מסויים, לשם
ביצוע החוק עצמו, ובין תקנות שבת-המשפט צריכים לנהוג לפיהן,
שהן לפי עצמם תכנון וטהותן חוקים ולא תקנות. הפרוצידורה בבתי-המשפט
אסונה דבר מדרגה שניה. היא אינה פחות חשובה מן החוק עצמו, אשר בתי-
המשפט צריכים לבצעו ולסמור על ביצועו. בהרבה מראות מקובל כי הפרוצידורה
של בתי-המשפט נחשבת לחקיקה ודרוש לכך תהליך חקיקה פרלמנטרי רגיל.
אני מקווה שהדבר הזה ישתרש גם בתוכנו. כל השינויים, על כל פנים
השינויים העיקריים, עד כמה שאינם בוגעים לדברים טכניים, צריכים
להיות מאושרים על-ידי הכנסת. שינויים בקשר עם חוק הראיות וכדומה
צריכים להיות מובאים לכנסת, להיות נדונים בה בדרך הרגילה, על
מנת שהכנסת תוכל לתת את דעתה עליהם לפני שהם יקבלו את אישורה.

אין להשאיר את תקציב משרד המשפטים לוועדת
הכספים, מבלי שיהיה שיתוף והבעת דעה מצד ועדתנו. אינני חושב
שחברי הכנסת היושבים בוועדת הכספים, שאינם קרובים לעניין ואינם
מתמצאים בו, יכולים לקבוע זאת. ישנם תרים שאפשר לקבוע אותם מתוך
ראיית עיני השלטון בכללם. אבל בתי-המשפט עוסדים הרבה יותר רחוק.
אני יודע שגם ועדות אחרות נותנות דעתן על עניני התקציב. ועדת
החינוך עוסדת מאד על ענינים הנוגעים לתקציב החינוך. אנחנו לא
נתנו דעתנו על הדבר הזה במשך השנים האחרונות. רק פעם אחת, בתחילת
עבודתה של הכנסת הראשונה, הובא לפנינו התקציב ודנו בו.
הייתי מציע לשך המשפטים שינהיג את הדבר הזה. בכל שנה כשהוא מציע
את התקציב למססלה, לפני כן או באותה שעה, יביא אותו לפני ועדת
החוקה, חוק המשפט, יסמע את דעת הנעדה, ואם טותר להגיד, יפנה לעזרתה,
על מנת שתעזור לו בגי שור הסעיפים החשובים אשר לדעתה דורשים הגדלה
ניכרת. ההכנסות מפעולות הענפים השונים במשרד המשפטים טרובות מאד
ועולות בהרבה על התקציב. כמובן, אין לקבוע את התקציב לפי זה,
אבל הרבה מדינות בעולם מתחטבות בזה, מתוך הנחה שהמססלה אינה צריכה
לקבל רווחים נקיים מפעולת בתי-המשפט ומשרד המשפטים, אלא להשתמש
בעודפים אלה לשם פיתוח ענפים שונים במשרד המשפטים הדורשים פיתוח.
ישנם שטחים רבים הדורשים פיתוח, ואזכיר רק את בעיית העבריינים
הצעירים. אין זה תפקיד רק למשרד המשפטים, אלא גם למשרדים אחרים,

ועדת החוקה, חוק ומשפט
20.8.52

רל/ס

הדיון על סקירתו של שר המשפטים

י. קליבנוב:

ובעיקר למשרד החינוך. הייתי אומר כי פחות מכל נוגע הדבר למשרד הסעד, ויש להצטרף על כך דבר זה במצא דווקא ברשותו של משרד האוצר, אשר לפי עצם מנהגו, לאו דווקא הנוכחי, אינו מתאים לדבר זה. זוהי פרובלימה משפטית וחברתית, ואין זאת פרובלימה של סעד. כוונת מוסד כזה היא לונך ילדים ולהחזירם למוטב. יש להשקיע בענין זה טכומים עצומים. זה אחד התפקידים הגדולים העומדים בפני משרד המשפטים.

לא היתה מוכנת לי הודעת שר המשפטים בנוגע להכנסת הגדולה המוסיפה לבוא ממשרדי רישום הקרקעות. ייתכן שהוא טעה או הוטעה. הרשיתי לעצמי לחקור את הדבר במשרד אחד, שאני קרוב לו קרבת מקום: בלשכת רישום הקרקעות בחיפה. מצאתי כי ההכנסה מאפריל עד היום בחשואה עם ההכנסה בחודשים אלה בשעה העברה הגיעה לחצי. שמעתי כי תופעה דומה היתה גם בתל-אביב. אם משרד המשפטים מתכנס על הכנסות אלה בכיוון פעולתו או בחישובים אחרים, כדאי לדבר זה ייבדק.

ברצוני להעיר על כמה דברים הנוגעים לבתי-המשפט. חסר בבתי-המשפט מנגנון בקשר עם עניני אפוסטרופות וידרשות. עד התקופה האחרונה לא היתה שום השגחה מצד בתי-המשפט על אופן ניהול האפוסטרופות וכדומה. הדבר הזה נמצא במצב גרוע מאד ביחוצ בבתי-הדין הדתיים, אפילו עד היום הזה. שם אף פעם לא דרשו דינים וחשבונות, ולעתים קרובות היו נותנים מלכתחילה לאפוסטרופות בכתב הערבות לעשות ברכוש הנמסר לידו כרצונו, מבלי להיזקק לשום אישור של בתי-הדין. אינני חושב שזוהי השיטה הנכונה, שהאפוסטרופוס הכללי יושב במרכז מסויים וכל מנגנונו מרוכז בירושלים, והוא מופיע מפעם לפעם במקומות שונים וממסיר סכתבים ודרושות. לעת עתה הוא עוסק בענינים שהיום כמעט ואי אפשר לתקנם, במיננויים שנעשו לפני עשר וחמש עשרה שנה, הייתי חושב כי רצוי שליד כל בית-משפט מחוזי יהיה פקיד מיוחד, או פקיד אפוסטרופוס או פקיד בית-המשפט, שישגיח על דבר זה, שהתיקים יהיו תחת ידו, שהוא ידרוש דינים וחשבונות, ושיוכל לבוא בפני בית-המשפט בדרושה לאחוז באמצעים נגד האנשים המתחמקים שאינם פועלים כיושר.

מרגש מחסור בתרגום החוקים שלנו לשפות אירופיות. שמעתי שבמשרד המשפטים יש פקיד או מחלקה מצריכים לספל בדבר הזה. עד עכשיו פורסמו רק שני כרכים הכוללים חוקים מסויים מתקופת מועצת המדינה. אי אפשר להשיג טכסט אנגלי או צרפתי של החוקים שלנו, ודבר זה חשוב מאד. כשם שאנחנו רוצים לעיין בחוקי ארצות אחרות, כך רוצים אנשי טשפט בארצות אחרות לעיין בחוק הישראלי. אם התחילו בדבר הזה, מרוע אי אפשר להמשיך בו באופן סדיר.

היור"ם. אונג:

נתתי לחבר הראשון לדבר ללא הגבלה בזמן, אבל אני צריך לבקש מן החברים האחרים

להצטמצם בגדר של רבע שעה.

י. בר-יהודה:

נדמה לי שאני הייתי הגורם להרצאה זאת. כוונתי היתה להפסיק בזה את חוסר הקואו-פרזיה בין שר המשפטים וועדת החוקה, חוק ומשפט, כפי שזה היה בתקופת כהונת שר המשפטים הקודם, חוסר קואופרציה מוחלטת, לעתים אפילו מודגשת. שר המשפטים הנוכחי אפילו עוד לפני פנייתנו הדגיש את רצונו לקואופרציה. אבל טוב שאנחנו מתחילים סדיון כללי.

בריון כללי זה מענינות אותי כתי פרובלימות, שלעת עתה עוד לא שטענו עליהן הרצאה. כשנשמע הרצאה כזאת - ואני אתבע סיסמע - אחזור לזה. אני ממליון לעבודת ההכנה של החקיקה ולפעולת התביעה הכללית. יש לנו הרגשה כי התביעה הכללית במדינתנו מטשילה את המשפט. השופט יכול להוציא משפט צדק אחרי סמוסדיה לו לשפוט, אבל אם

דל.

י. בן-יהודה:

אין מוסרים לו לנפוט על דברים שיש צורך לספוט עליהם, הוא אינו יכול לעשות דבר. יש לנו הרגשה כי דבר זה נעשה אפילו לפי קו מעמדי ברור, שאנחנו מתקוממים נגדו. אני אומר ככה הערות מטפרעה, על מנת לעורר את הרצון לתת את ההסכרה ביתר הרחבה וההקדמ. נשטח מאוד אם יוכלו לנו כי איננו צורקים.

אעבור לדברים ששמענו. אני מסכים עם הערה אחת של קודמי: יסודות הפרוצדורה המשפטית אינן נושא להוראות שוטפות של הסר. דבר זה צריך להיות נושא לתחיקה. אינני מתכוון להוראות בענין ניהול הפרוטוקול וכדומה, אבל שמענו כאן על שינויים בנוהל. יתכן שמהיה בעד שינויים אלה, אבל גם אם אהיה בעדם, מוטב שהשינויים יבואו באיחוד של חודש ויצררו הכנה על חברי הכנסת ואיבוד זמן של הכנסת, ויעברו בצורה תחיקתית, מאשר יעברו בצורה של אבסולוטיזם נאור, המזכה אותנו בדברים יפים וטועילים מאוד, אבל סלמעלה, ומפני שהוא מזכה. אם אבסולוטיזם, מוטב מאוד מאשר בלתי נאור, אבל אני נגד אבסולוטיזם. הסר צריך להביא את הדברים האלה בצורת הצעת חוק הפרוצדורה. וכאן אומר דבר מסוכן מאוד: בכל שטחי החיים אני חושב שיש לשמור את הסופטיים, לשקול מאוד את הידיעות ותעורה שהם נותנים, אבל לפעול באופן עצמאי, ובהרבה מקרים - בניגוד גמור לעצות הסופטיים. כי הסופטיים, בהרבה מאוד מקרים כשהם מופיעים, הם מופיעים כמעמד מופטיים, ויש כאן סדרנות גדולה מאוד. עפ"י רוב הסופטיים היא למה שהיה, והמומחה אינו מופיע כפרט אלא כמעמד. מבחינה זו אינני חושב כי מעמד עורכי-הדין, שהוא בארץ-ישראל גם מעמד הדואג למעמדו, צריך לקבוע את הסדרים ואת הסופטיים להיות שופטיים. אני אומר את הדברים האלה לא רק בעניני חוקה; אני אומר זאת גם בעניני כספיה, גם בעניני חרושת, גם בעניני בטחון. אני אומר זאת בכל ענין חשוב ומכריע במדינה. אני חושב שטכנוקרטיה היא אחד הדברים הגרוועים ביותר שיכולים להיות. סופטיים אינם צריכים להיות אנשים המקבלים פקודות; הם צריכים להיות סתמטיים במלוא ידיעתם וכשרונם, אבל אינם צריכים להיות מכריעים. אינני יודע מדוע צריכים להיות באי-כוח עורכי-הדין בוועדות אשר צריכות לקבוע את גורלם של הסופטיים. (הן רובנו: כי הם באים אתם במגע). מה בכך? אם כך, אפשר לקבוע ייצוגים לאלה היושבים בבתי-סוהר.

נאמר פה כי הרכב בית-הדין העליון אינו יכול להיקבע מבלי שכל ההרכב חקיים יסכים לתוספת. אני רואה זאת כדבר שלילי, ואין לטעם ממנו. דבר זה הופך את בית-הדין העליון לדומינה של אלה היושבים בו ראשוניים. בבית-הדין העליון יושבים אנשים ישרים מבחינה אישית, אך אין לדרוש מהם יותר מן הצדק שבן-תמותה. הם נשארים בני-אדם ונשארים בני מעמד, והרגשנו בכך בשורה של דברים. אינני מדבר על פניה אישית, מאחר שאני מדבר על אנשים ישרים, אבל בכל משפט יש גם הרוח של המשפט מלבד המלה המתה, והרוח הזאת היא הטכניקה את התוכן החי להבנת הדברים ולסיקול ותערכה שלהם. יזאת איש טאטנו אינו יכול לקפוץ מאורו. הם אינם יכולים להיות בלתי-תלויים במה שהם, בחינכום וכדומה. אני חושב שיש להכניס בענין זה שינויים. עם השינויים שהחברה מכניסה בחוקיה, היא צריכה להכניס שינויים גם ברוח הבנת החוקים שהשופטים צריכים לשפוט לפיהם. אם ניתן לכל קבוצת שופטים לקבוע מי ראוי לשבת יחד אתם להיות שופט, יש בכך עיוות דין וקלקול המשפט במדינה, ומה שאני יכול לומר בבטחון: סתימת דרך לשיפור ותיקון. אינני מקבל זאת. אינני רוצה שתראו בדברי אלה כרונה אחרת, כי כאשר יש לי משהו צגד איש או נגד מפלגה, אני אומר זאת. אל תראו בדברי שום דמיון. (ע. אסף: האם דברים אלה מוסבים על בית-הדין העליון?) על כולם. לגבי בית-הדין העליון אסרו זאת בצורה כוחלטת. בבתי-דין אחרים הסופטיים מיוצגים, ואני מניח שדבר זה ייתכן, אבל לא ייתכן שהם יקבעו את ההרכב.

אעבור עתה לבעיה הקשורה בעניני הפרוצדורה, אך לא רק בזאתן מהירות גמר המשפטים. בתשובה על שאילתה שמעתי אסנן ששר המשפטים בכנסת הרגעה, בכך שיטנם מקומות בהם מחכים יותר מסנתיים, אבל גם זה לא הרגיע אותי. אנשים אשר ציפיים להשתתף במשפטים אומרים לי כי זה ענין לשנים ארוכות במקרה של משפטים אזרחיים, וקיבלתי אישור לדברים אלה מפי שר המשפטים. אני חושב שדבר זה הוא אחד הדברים המרכזיים

דל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

20.8.52

הדיון על סקירתו של סר המספטים

י. בר-יהודה:

בעבודת משרד המספטים. עליו לבדוק כל פרט, לעתים טכניקה וחוקי פרוצדורה יכולים לקבוע בענין זה. אולי יש להגיד לשופטים לא איזה פסק-דין עליהם לפסוק אלא שחם צריכים לתת תוצרת, על מנת שפסק-דינה יהיה לא רק צודק אלא גם מהיר, כי לגבי איש עני וטובל ובלתי מסודר - ומלתינה זאת זה גם מעמדי - לשתיים מתר קובע יותר מאשר צודק, כי אין לו אפשרות לחכות הרבה זמן. בענין זה אני רואה גם תוכן סוציאלי.

אני מציע לקיים לאחר הדיון הזה דיון מיוחד בבעיית העבריינים הצעירים, יחד עם ועדת החינוך. כנראה שעשינו שגיאה כאשר בשעתו העברנו את הבעיה לוועדת החינוך. הכוונה היתה טובה. כנראה שועדת החינוך לא טיפלה בענין זה, על כל פנים לא טיפלה בו בסדר מספקת. אני מציע שאנחנו נהיה אינציאטורים לישיבה משותפת.

אכרר את הדבר עם יו"ר ועדת החינוך.

היו"ר מ. אונג:

ד. בר-דג-האי: אני שמח על ההזדמנות שנותנת לנו סקירתו המקיפה של סר המספטים לעבור על עניני המסדר הזה. אני מצטער על קוצר הזמן שבידינו לדון בענין זה. מתי יש לנו הזדמנות לדון על כל מסדר המספטים וכל הכרוך בו?

אחלק את דברי לפני חלקים: הערות כלליות ופרטי

דברים.

בניגוד למה שאמר סר קליבנוב, שהוא טעלה על נס את השטרונות והזהירות של בתי-המשפט ומסדר המספטים, איחלתי אני לסר המספטים מתחילת עבודתה של הכנסת הזאת יתר אומץ רוח והעזה בסביבת המסגרות הקיימות. אינני יכול להגיד כי כל שרי המספטים עד היום הזה הראו אומץ-רוח כזה. לא כל רעיון שהיה עד עתה - קדוש. אני שמח לכל פסק-דין של בית-הדין העליון, כשהוא מסתחרר מן הנוהג האנגלי וקובע כי המציאות שלנו שונה. לצערי, הוא עושה זאת לעתים רחוקות מאוד.

אני שותף לזעתו של חבר הכנסת בר-יהודה כי אין סכנה יותר גדולה לדמוקרטיה מאשר שלטון מומחים או שיעבוד דעת-הציבור לשיקולי מומחים. לא הייתי אומר זאת בצורה כללית כל כך ולא הייתי טרחניב זאת, ככוהו, על כל שטחי החיים. כטצריך לבנות נסר, לא הייתי אומר לבנות אותו דוקא בצורה סטוייסת ובמקום סטוייס, כשהמהנדס אומר אחרת. אבל צריך להתרגל למחשבה ש-120 הדיוטות בכנסת הם הקובעים את חוקי המרץ. יסבו לידם עשרה מומחים ויגידו שהם סועים, אבל הם הקובעים, ולהם צריך להיות די שכל לשמוע ולשקול דעת מומחים, אבל להחליט אחרת אם הם חוטבים כי המציאות שלנו אחרת.

דברי סר המספטים ביחס לבית-המשפט העליון הדאיבו אותי - וגם בזאת קדם לי בר-יהודה. אופן מינוי השופטים לבית-המשפט העליון יוצר קטטה סגורה, אשר בעצמה בוחרת לה מילואים. אינני מקבל זאת כשיטה. זה נוח מאוד לשר המספטים להגיד למועמד כי קיבל את הסכמת כל השופטים למועמדותו. אבל אפשר להציע מועמד גם בניגוד לדעתם של אלה. אינני מקבל את השיטה הזאת, והייתי מזהיר את סר המספטים מלקסוד את עצמו בשיטה הזאת.

מכאן מסקנה סנייה: יש הכרח ראשוני להסדיר את עניני מינוי השופטים. אינני רוצה להזכנס עכשיו לויכוח אם יש מקום לנציגי עורכי הדין לקבוע בענין זה. אבל ברור כי יש צורך בהסדרת הענין הזה. אין הדבר יכול להימשך בצורתו הנוכחית. ברור כי זכות השפוט אינם יכולה להיות נתונה רק לאלה העולים מבתי-המשפט הנמוכים יותר לבתי-המשפט הגבוהים יותר, אלא גם למספטיים ועורכי-הדין העובדים ישר למטרות אלה. צריך להיות הסדר בענין זה.

מס פט מהיר, רק הוא יוצר באיבוד את ההרגשה של משפט בטדינה. העובדים בטקצוע זה יודעים את הקושי הפסיכולוגי של הפיצור. כשאומרים לאזרח שתביעתו יכולה להידחות במסך שנה סנתיים, הוא מתאושש.

ל.

. בר-רב-האי:

בתבע, שלא כתובע, אינו מתיאם, אלא מתחיל לזלזל במשפט. אני יודע שסר משפטים דואג לזה לא פחות מאתנו.

חסר בבתי-המשפט הפרסונאל הטכני. אינני מדבר על שופטים, אבל כמה שלמטה השופטים לא חל שינוי כמה שיורשו מן המשפט מנדטורי. בעבודת בתי-המשפט אין שמץ של התמחות במקצוע.

לפעמים דברים טובים ניסו להגשים הופכים לאבסורד. ר המשפטים העלה על נס, ובצדק, את העובדה שהאפוסטרופוס הכללי לברר ת תיקי האפוסטרופוסות. אבל לגבי שורה של דברים צריך לסקור אם דבר זה כדאי או לא. אין בכך הכבדה ללא טעם. אני יודע מקרה בקרית-חיים, שבעל דירת שני דרים מת ובשארית מלמנה וילד. האלמנה נתמנה כאפוסטרופוס. היא התחילה לעבוד ברכוש לא חל כל שינוי. היא ספרנט את הילד. אחרי עשר שנים יורשים מסנה ו"ח. תחילה לא ענתה על הדרישה. אז בא איום שיתבעו אותה לבית-משפט. יא הלכה לעורכי-דין. והיא שנאלת: אין לה שום הכנסה מן הבית, ולמכור דתו לא יכלה כי לשם כך היתה זקוקה להסכמת בית-המשפט המחוזי. עכשיו ירשים מסנה. אישור שהנית קיים ודו"ח על השקעת הכנסותיה. גם אם השכירה דר בכמה לירות, היא השקיעה זאת בחיגון בנה. אם אשה כזאת צריכה לפנות עורך-דין, זה גורם לה הוצאות. על האפוסטרופוס לברר תחילה כמה מדובר; אז תהיה לפעולה הזאת צורה אחרת.

תקציב בתי-המשפט היא בעיה כללית בכנסת, ואין ה ענין דוקא לוועדת החוקה, חוק וטשפט. ועדת הכספים קובעת זאת כמו שהיא ובעת תקציבים אחרים, אבל, נדמה לי כי לאותו התקדים שקליבנוב זכר אותה, א היו כל הוצאות מעשיות.

שפירא:

אני מצטער שלא שמעתי את סקירתו של סר המשפטים, אבל קראתי אותה. אני חושב שהניכוח הזה היה זרעה לניכוח על הצעת חוק השופטים, שסר המשפטים הודיע כי תונח שוב בפני כנסת בצורתה הקודמת. כל בעית מינוי השופטים תתברר בניכוח על חוק השופטים. ר כמה שאני זוכר, לא יהיה כל מינוי טעון אישור פה אחד, וכל החשש הזה, אין ו על מה לסמוך. מה שאמר סר המשפטים בנוגע למינוי השופטים, זוהי הוראת עה, עד שיתקבל חוק השופטים. מה שמציעים חברי הכנסת בר-יהודה ובר-רב-האל וא שאנתנו נקבל הוראת-שעה לכני הוראת-שעה. אמנם אני חושש כי יאשימו אותי טמזנות מעמדית - ואני שייך אולי לגי טענות: מעמד עורכי-דין, ופעם טתייתי למעמד עובדי משרד המשפטים - ויגידו כי אני רוצה לשמור על הקיים. כל אני רוצה... לשמור על הקיים רק בתור הוראת-שעה. החוק הקיים כיום בענין ינוי שופטים אינו טוב, מפני שהוא גותן לשר המשפטים טמכות אכסקלוטיבית יחס למינוי כל השופטים, וביחס לשופטי בית-המשפט העליון, הוא גותן טמכות טמשלה בהסלצת שר המשפטים ובאישור הכנסת. דבר זה גותן אפשרות של מינויים וליטיים, ואני אומר בפה מלא, ללא כל הסתייגות, כי כשום כהונה של שר שפטים הראשון, השני או השלישי, לא היה שמץ של דבר כזה. ההסדר הקיים היום נא טוב בתור הסדר זמני. שר המשפטים מתייעץ בענין זה עם כל מי שיש לו להתייעץ, צבי שהוא משתמש בטמכותו זאת. אני גם חושב כי הדברים שאמרו על קטטה ל הספטים הם מוגזמים ואין להם שחר. אינני יודע איזה טענות יושבים צלנו בבתי-המשפט מדורי דורות. אין זה דבר העובר בירושה. כל הדברים האלה ופרזים וטזזים. לכן אני מציע, עד אשר יתקבל חוק השופטים, להשאיר את הסדר הקיים, ולא ליצור מצל שופטי בתי-המשפט היותר נטוכים את ההרגשה גורלם נקבע על-ידי שר המשפטים. הייתי באותה דעה גם כאשר היתה לי השפעה זויימת על שר המשפטים. שום שר משפטיה גם אינו רוצה בכך.

אעבור להערות אחרות שנשמעו כאן. הערתו של

בר הכנסת בר-רב-האי בנוגע לאפוסטרופוס הכללי פירושה שלכל קונסטיטוציה רוצה קצת גמישות. ברור כי במקום לכתוב סתם, רצוי להזמין את הנוגע בדבר מקרים סטויים, כשהירושה אינה גדולה. יש דברים שאפשר להסדירם בדרך זאת. ני חושב כי שר המשפטים יקבל את ההערה הזאת, ויתן הוראה או ישוחח עם אפוסטרופוס הכללי, על טנת שהדבר יבוא על תיקונו.

י. שפירא:

בעיה יותר נכבדה היא בעיית התקנת
התקנות, הסבוכות והמורכבות וכל הכרוך בזה.
כמו ברוב הדברים, המה היא תמיד לא כאן ולא כהן ולא כאן ולא כהן. המורכבות
סוד אחד ברור כי הפרוצדורה של ה-הממשלה היא ענין נכבד עד מאוד. הפרוצדורה
קובעת לעתים קרובות מאוד את הטובסטניה של הענין. מה תועלת בזכות הניתנת
לך אם אינך יכול להוכיח את זכותך, אם אין ניתנים לך הכלים המתאימים להגן
על זכותך. מאידך, כל פרוצדורה מטבע הדברים כוללת תלי תלים של הוראות
טכניות, ועם כל הכבוד וההערצה ל-120 חכמי הארץ, אין לבם נתון לזה. אינני
אומר כי חברי הכנסת אינם מסוגלים לתת דעתם על כך. לו היו חברי הכנסת נכבדים
לבעיה הזאת ובדוקים אותה, היו ודאי מגיעים למסקנות נכונות או בלתי
נכונות. אבל הענין הוא ש-120 חברי הכנסת, אין לבם נתון לכך. אין לבם
נתון גם לשפיעת אורת דעת המוסחים. לק יס לחלק את הדבר לשניים: יס בעניני
הפרוצדורה דברים שהם בבחינת פרינציפלים חשובים, שעליהם צריכה הכנסת לתת
את דעתה. למשל: זכותו של נאשם שלא להיחקר. בענין זה יכולות להיות דעות
שונות וישנן שיטות שונות. אבל ברור לגמרי שאין זה ענין לטכניקה. אפשר
לסמוע דעת מוסחים, למשל, בטאלה עם זכותו של אדם. שלא להיטאא תחת
לחץ חקירה, או להיפך, חובתו של אדם גם כשהוא נמצא בפצב של נאשם, לגלות
את האמת. אינני רוצה לחוות דעתי בענין זה, שם כי יש לי בענין זה דעה
מגובשת. אבל דבר כזה ראוי שידברו עליו בכנסת, בדיוק כמו שדברים בכנסת
על עונש מוות. לא יעלה על הדעת שמוסחים יקבעו אם יהיה או לא יהיה עונש
מוות, ולא יעלה על הדעת גם שהם יקבעו את זכותו של אדם במשפט פלילי או
אזרחי. בכלל, הייתי אומר כי במידה שהפרוצדורה נוגעת לצד הפלילי של המשפט,
הפרוצדורה במשפטים פליליים, או פניות לגיטימיות הגבוה לצדק בענין
של הביאס קורפוס - אלה דברים השוגעים לשורשי דברים, לחיי אדם, לחופש
של האדם, לזכויותיו האלמנטאריות, ועליהם צריכים חברי הכנסת לתת דעתם.
אפשר גם בענין זה לקבל חוות-דעת מוסחים. אבי חושב שלא הכנסת הראשונה
ולא הכנסת השנייה יכולה להתאונן שאינה מקבלת את ההדרכה המתאימה מסד
המשפטים ומעובדי משרד המשפטים. מאידך גיסא לא יתכן כי דברים טכניים,
כמו זמני הגשת בקשות ערעור, ספטי שונים, צורות עדויות וכדומה, יהיו
נדונים בכנסת. בענין זה היעוץ הטכני יהיה מועט ובלתי מועיל, ודוקא
בעניני פרוצדורה עלול להיות נאיב משרד המשפטים, למרות היותו יוריסט
מוכשר, לא המוסחה הגדול ביותר. לעומת זאת, השאלה של עדות שטיפה מעד לעד,
האם להחמיר בענין זה כדוגמת המשפט העברי, או להחמיר פחות כדוגמת המשפט
הבריטי - זוהי שאלה פרינציפיונית אשר לגבי רבים יכולה להיות שאלה
מפונתית, ואין זה נוגע רק לחברי הכנסת הדתיים, הרואים בכך עקרונות
מקוריים.

ואלה הן מסקנותי: צריך להיות בכנסת
חוק פרוצדורה, אשר יקבע את העקרונות העיקריים של הפרוצדורה בבתי-המשפט, עם
סמכות להתקין תקנות. בענין זה לא הייתי הולך בדרך הרגילה ולא הייתי אומר
כי שר המשפטים יכול להתקין תקנות, כיון שאין תקנות אלה דוסות לתקנות
מתקיימים לפי חוקים אחרים, שהן רק מילואים לביצוע החוק. לא מוטן עשינו
כדעת החוקה בסיון בהסכמת שר המשפטים, בענין הוצאת החוקים הישנים
בצורה מקובצת, זה יכול להיות נר לרגלנו. לפי עניות דעתי עלינו לנהוג
בענין זה בערך כך: שר המשפטים מציע את התקנות האלה כהצעה; מוקמת ועדה
בהרכב של הועדה שקיבלנו באותו חוק (אינני יודע, אמנם, מה יעשה שם ב"כ
לאוניברסיטה העברית, אבל אין זה טובה); בוועדה זאת צריכים להיות
מיוצגים בתי-המשפט, עורכי-הדין העובדים בבתי-המשפט, נציגי משרד המשפטים,
מוסחים אחרים. ביחס לגושפנקא של ועדה, אני צריך לאמר כי לי עצמי אין
זה בחוץ, אבל בזאת אולי נוכל לפגוש את רצונם של החברים הסטודים מאוד
ל הצד הקונסטיוציוני של הדבר. בדרך זאת נצליח גם לקבוע פרינציפלים
בענין זה וגם יהיו לנו תקנות מועילות.

היו"ר ס. אגנא:

עלינו להפסיק עלשיו את הדיון הזה,
על מנת לבטור את חוק הנזיקים האזרחיים
(אחריות הטדינה), שהדיון בו הוחל בוועדה לפני שבוע. היה רצוי כי נבטור חוק
זה עוד היום.

דל.

י. קליבנוב:

האם כבוד היו"ר ברר מה הם הסיכויים
סחוק הזה יגיע לטליאת הכנסת בשבוע
הבא? שני חוקים עומדים בפני כוכבי
וחוק הבתי המסופחים. האם לא כדאי
שדבר זה יובא לכנסת לפני הפגרה?

י. שפירא:

יש עוד קושי טכני בקשר עם העברת חוק
הנזיקים האזרחיים בכנסת: שנים מחברי
ועדת המסנה ומצומצמת שעסקה בזה לא
ואני אם שר המשפטים יקבל על עצמו
אפשר יהיה להעביר זאת בכנסת.

היו"ר ס. אונג:

יתכן שהפגרה תידחה, וגם אם לא תידחה,
הבאת החוק לכנסת תלויה בפספר ההסתיגויות
שהיינה.

ע. איכילוב:

אתמול הוחלט בוועדה הכנסת באופן סופי
שלא לדחות את הפגרה. הובעה שאלה
לחברים בוועדות שלא לסיים חוקים ולהביאם לקריאה
היום של הטליאה שלא עד לפגרה. שמענו את סקירת שר
כמה חברים לויכוח. עד לפגרה תהיה רק עוד ישיבה אחת של
רק מסוף הכבוד לשר המשפטים אלא גם ששום עצם העניין,
הפגרה. העניין לא יהיה רציני ולא יהיה לכבוד המרצה, אם
שר המשפטים תהיה כעבור שלושה חודשים. אני רואה זאת
מנת להמשיך בדיון על סקירת שר המשפטים.

היו"ר ס. אונג:

ממילא לא נגמור את הדיון הזה היום.
בשבוע הבא לא תהיה בפנינו כל עבודה
אחרת, פרט לדיון בסקירת שר המשפטים ולתשובת שר המשפטים.

ח. כהנ:

מכיון שחבר הכנסת איכילוב העלה על
הפרק את עניני כסיוס הסקירה הזאת, אני
רוצה להפיר לוועדה שאני על עניני שלי ועל כבודי שלי
אילו היה אפשר לבדור את הדיון בחוק הנזיקים האזרחיים.
מישהו מחברי הועדה בישיבה הקודמת שהחוק הזה שונה
לקריאה שניה ושלישית, בזה שאין הוא מסיל חובות על
זכויות. הממשלה היתה מאוד שמחה אילו יכלו לבדור את
הכנסת בהכנסת החוק הזה לסדר החוקים, וחלקים ניכרים של
לו בקוצר רוח. כפי שאמר היו"ר, הכל תלוי במזל הצעת החוק
הזאת: אם יהיה מספר גדול של הסתיגויות, יש סיכויים שהכנסת
תספיק לבדור זאת בשבוע הבא. אם לא יהיו הרבה הסתיגויות,
סה"ר לבדור זאת היום בוועדה, ואני מוכן לקבל על עצמי
כרוכה בכך שחברי הכנסת קליבנוב וספירא לא יהיו בכנסת בשבוע הבא.

הנחלט: להפסיק את הדיון בסקירתו של שר המשפטים
ולעבור לדיון בחוק הנזיקים האזרחיים.

2. חוק נזיקים אזרחיים (אחריות המדינה).

י. שפירא:

יש לי הצעה לסדר: לא לקיים ויכוח
אלא להתפק בהצעת ההצעות ולקיים
הצבעות.

רל.

ועדת החוקה, חקק ותטפט

27.8.52

חוק נזיקים אזרחיים (אחריות הסדינה)

סעיף 1.

"בחוק זה -

"הפקודה" פירושו - פקודת הנזיקים האזרחיים, 1944;

"מעסה" - לרבות סחדל;

"אחריות בנזיקים" פירושו - אחריות לפי הפקודה על מעסה

שנעשה לאחר תחילת תקפו של חוק זה;

טובחים אזרחיים מסמעותה כמסמעות הנודעת להם בפקודה.

אינה נראית לי המלה "סחדל".

י. סלי כגורב

אני מציע לאשר במקום "סחדל" - "אי עשיה".

ה. רובינ

זה חידוש לשוני. אם סופסי בית-
המטפט העליון תובעים את הדבר הזה,
הלטון החלים על המונח הזה במיוחד

ג. זילביגר

אין מקום לחסוס לפירוש מוטעה. ועד
לצורך ענין הנזיקים האזרחיים.

היו סתי הצעות: "חדלה" ו"סחדל" על
מסקל "עשייה" ו"מעסה". אני חושב שיש

ה. כהן

להעדיף "סחדל" על "חדלה".

חוקים צריכים להיות כתובים כך שאפשר
יהיה להבינם.

ה. רובינ

הוחלט: להסאיר את המונח "סחדל".
זכות הסתייגות לו. ורהפטיג.

חבר הכנסת בר-יהודה בקסני להביא
את הצעתו לתיקון הגדרת "אחריות
בנזיקים" : "אחריות לפי הפקודה על מעסה שנעשה מיום הגשת הצעת החוק
לכנסת".

ה. רובינ

חבר הכנסת בר-יהודה עלול לעשות כאן
שירות דוב במקום שבוא סתכוון לעשות
הזמן סבו צריך להגיש תביעה לפי החוק הזה טובגל לססה חדשים
בכסה מקרים. מועד הגשת ההצעה לכנסת היה לפני שנה ויותר, על-ידי חכנסת
תיקונו עלול חבר הכנסת בר-יהודה לסלול מאנשים אלה את האפשרות להגיש
תביעה, ואינני חושב כי זהו כוונתו.

ה. כהן

יש טעם להקדים את תחולת החוק במקרים
שיש חסס סמיסהו בינתיים, מאחר שידע
על הצעת החוק, הקנה לעצמו זכויות סטוייטת. במקרה זה אין לזה טעם.

י. ספירא

הוחלט: לא לקבל את הצעת י. בר-יהודה.
זכות הסתייגות לי. בר-יהודה.

מכיון שאין ידוע מה יהיה גורל הסאלה
סל זכות הסתייגות בכנסת במקרה שטיסהו

ג. אזנליה

סוותר על הסתייגותו, ומכיון שיתכן כי חבר הכנסת בר-יהודה יוותר על
הסתייגותו, אני מבקס סיהיה וסוים סי היה בעד הצעתו, כדי סלא יוכלו אחרים
לתבוע בכנסת לנסק את ההסתייגות הזאת.

(בעד הצעת י. בר-יהודה הצביע ה. רובינ.)

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

20.8.52

חוק בנזיקים אזרחיים (אחריות המדינה).

סעיף 2.

"דין המדינה, לעגין אחריות בנזיקים, כדין כל גוף **ממון**, פרט לאמור להלן בחוק זה."

הוחלט: לקבל את הטעיה ללא שינוי.

סעיף 3.

"אין המדינה אחראית בנזיקים על מעשה שנעשה בתחום הרשאה חוקית, או בתחום לב תוך שימוש סדומה בהרשאה חוקית; אולם אחראית היא על רשלנות שבמעשה."

אני מציע למחוק את המלים "או בתום לב תוך שימוש סדומה בהרשאה חוקית".

ז. ורהמטיג:

אני מציע לא למחוק את המלים הנ"ל. הממשלה אינה יכולה להיות אחראית במקרים כאלה.

י. שפירא:

הוחלט: לא לקבל את הצעת ז. ורהמטיג. הסתייגות לז. ורהמטיג וע. איכילוב.

סעיף 4.

"אין המדינה אחראית בנזיקים על הוצאת שם רע."

אני חייב להביא לידיעת חברי הוועדה כי חבר הכנסת בדר גיקש טמני לנסח בשמו הסתייגות בטעיה זה. הוא מציע להוסיף בסוף הטעיה: "אלא אם נגרם נזק ממון".

ז. זילביגר:

אני מציע למחוק את כל הטעיה. מקובל בחברה שאנשים שאין להם אמצעים, קשה יודעים כי לא יאטרכו לשלם בנזיקים, מרשים לעצמם לחטוא. לדוגמה: לפי הסידורים האחרונים של המשרד למסחר ותעשייה הפסיקו להגיש משפטים בעניני קיצוב ואספקה וכדומה. פקיד המשרד מחליט במקרים כאלה לסגור מלון לחודש ימים, לא לתת אספקה למלון לשבועיים וכו'. יש בכך נזק והוצאת שם רע.

ע. איכילוב:

אם סוגרים מלון מתוך שרירות לב, אין טפק כי אפשר לתבוע בנזיקים לפי הצעת החוק הזאת. אין צריך לתת אפשרות לתבוע בנזיקים בעד הוצאת שם רע הכרוכה בדבר. השם הרע יותר לגמרי אם הנפגע הגיש משפט וזכה בו. הרע המדינה אינה מוציאה שם רע. עושה זאת הפקיד. אני רוצה שהפקיד ירגיש כי הוא אחראי לכך אישית.

י. שפירא:

ע. איכילוב: אסקול את הדבר.

מלבד העבירה של הוצאת שם רע מצויה בספר החוקים שלנו עבירה אזרחית דומה הקרויה "טענת שום מזיקה", הכוללת פירסום הודעה כוזבת הגורמת נזק. העבירה הזאת בעינה עושה, והממשלה אינה פטורה מאחריות בעדה.

ז. זילביגר:

ע. איכילוב: אני סוותר על העתה.

הוחלט: לא לקבל את התוספת של י. בדר. הסתייגות לי. בדר.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק וספט

20.8.52

חוק בנזיקים אזרחיים (אחריות המדינה).

סעיף 5

"אין המדינה אחראית בנזיקים על מעשה שנעשה תוך פעולה מלחמתית של צבא ההגנה לישראל".

ז. ורהפטינג

מני מציע לבטח את הסעיף כך: "אין המדינה אחראית בנזיקים שנברטו על-ידי פעולות קרביות של צבא ההגנה לישראל בעתות מלחמה".

ח. רובינ

חבר הכנסת בר-יהודה מציע להוסיף אחרי המלים "תוך פעולה מלחמתית" את המלים "ובהתאם לצרכיה".

י. שפירא

הצעה זו פירושה שכל פעם שייגרם נזק תוך כדי או על-ידי פעולה מלחמתית, יהיה לנו ספט, והמדינה תצטרך להוכיח לפרט שהפעולה שנעשתה הייתה בחתום לצרכי המלחמה. המונח "פעולה קרבית" אינו ניתן להגדרה. אינני יודע במה פירוש המלים "בעתות מלחמה". הייתי מציע לשקול את ההצעה להחליף את המלים "תוך" במלה "על-ידי".

י. ורהפטינג

לאחר ההערות מני מציע לבטח את הסעיף כך: "אין המדינה אחראית בנזיקים על פעולה קרבית של צבא הגנה לישראל בימי מלחמה". אבקש להצביע כל חלק של הצעתו בנפרד.

הוחלט: 1. לא לקבל את הצעת י. בר-יהודה. הסתייגות לי. בר-יהודה.

ב. אזוביה

אולי נתמשר על הנוסח "על מעשה שנעשה על ידי פעולה מלחמתית".

הוחלט: לקבל את הצעת ב. אזוביה לבטח את הסעיף כך: "אין המדינה אחראית בנזיקים על מעשה שנעשה על ידי פעולה מלחמתית של צבא ההגנה לישראל".

סעיף 6

(א) אין המדינה אחראית בנזיקים על חבלה שנחבל גרם בתקופת שירותו הצבאי עקב שירותו הצבאי. היה גם החובל בשירות צבאי וחבל בתקופת שירותו עקב שירותו, פטור אף הוא מאחריות בנזיקים. (ב) "שירות צבאי" בסעיף זה פירושו כבחוק הנכיים (תגמולים ושיקום).

היו"ר ס. אזובא

בועדת המשנה הוסכם למחוק את המסוק האחרון המתחיל במלים "היה גם החובל".

הוחלט: לקבל את הסעיף עם המחיקה הנ"ל.

סעיף 7

(א) אין המדינה אחראית בנזיקים על מותו של אדם שבא כתוצאה מחבלה שנחבל בתקופת שירותו הצבאי עקב שירותו הצבאי. היה גם החובל בשירות צבאי וחבל בתקופת שירותו עקב שירותו, פטור אף הוא מאחריות בנזיקים. (ב) "שירות צבאי" בסעיף זה, פירושו כבחוק משפחות חיילים שנפטו במערכה (תגמולים ושיקום) תש"ז-1950.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
20.8.52

חוק נזיקים אזרחיים (אחריות המדינה).

רל.

גם בטענין זה הוסכם בוועדת המשנה
למחוק את הטענה של סעיף-קטן (א)

הי"ד ס. אונגו

המתחיל במלים "היה גם החובל".

הוחלט: לקבל את הטענה הנ"ל.

סעיף 8

הי"ד המועצה אחראית בנזיקים בתורת בעלת נכס שהוקצה לה מכוח
החוק בלבד, על ערך לא קנתה בו אחיזה בפועל.

בוועדת המשנה הוסכם למחוק את המלה
"בפועל".

הי"ד ס. אונגו

אבי טציע למחוק את הטענין.

ד. ורהפסט

חבר הוועדה בדר ביטשני להביא את
המתייגותו: להוסיף אחיזות כל עוד
לא קנתה אחיזה בנכס את המלים "ואי קניית האחיזה לא בא מחמת הזנחתה".

ז. זילביגור

- 1. לא לקבל את הצעת י. בדר.
- המתייגות לז. בדר וע. איכילוב.
- 2. לקבל את הטענין בהשטת המלה "בפועל".

סעיף 9

האמור בחוק זה איכו פוגע בכל הוראה שבחוק סן החיקוקים
המנויים להלן, הקרבעת, המגבילה או השוללת את אחריות המדינה
או מוסדותיה:

- (1) פקודת הקרקעות (סידור זכות הקניין);
- (2) פקודת בתי הדואר;
- (3) פקודת מסילות הברזל הממשלתיות, 1936;
- (4) חוק נכסי נפקדים, תש"ז-1950;
- (5) חוק נכסי זרמים, תש"ז - 1950;
- (6) חוק בנק הדואר, תשל"א-1951.

מה הדין לפי פקודת מסילות הברזל
אם רכבת גורמת נזיקים על-ידי שריפות
מתוך חוסר זהירות של צהבי הקטרים בתקופת הבשלת הקמה?

ע. פוסט

הכלל הוא שמסילת-הברזל אחראית ככל
חברה, אבל יש פטור פעוט-ערך בקשר
לניצוצות הגורמים בזק לתבואה בתחומי שמונה סטר מפסי-הרכבת.

ז. זילביגור

הוחלט: לקבל את הטענין ללא שינוי.

סעיף 10

סעיף 4(א) לפקודה - בטל.

הוחלט: לקבל את הטענין ללא שינוי.

סעיף 11

- פקודת המשפטים הממשלתיים תוקן כד: בסעיף 3, בטענין קטן (1) -
- (1) בפסקה (ג), בטקום הפקודה שבסופה יבוא פסיק ואחריו "או";
- (2) תיווסף פסקה זז: "ד) נזיקים אזרחיים".

הוחלט: לקבל את הטענין ללא שינוי.

הישבה בועלת בשעת 11.10